

Dr. R. W. de Korte schreef voor ons blad, niet als secretaris van het hoofdbestuur van de VVD, maar à titre personel, het hierbij afgedrukte artikel, waarin hij uiteenzet welke koers naar zijn mening de VVD moet gaan varen.

Ons toekomstperspectief

Het kabinet Den Uyl doet het op het oog nogal goed. Er worden beslissingen genomen. De economie schijnt de energiecrisis te boven gekomen. Er is rust op het arbeidsfront. De meeste Nederlanders zijn steeds meer geneigd Den Uyl het voordeel van de twijfel te gunnen. Maar vóór ze het beseffen zijn er vier, misschien wel acht jaar om. In die tijd heeft „vadertje” Den Uyl zoveel sectoren van vrijheid opgevoerd om de beloften aan het radicale deel van zijn achterban in te lossen dat er geen weg terug meer is. Op zijn minst raakt de balans in het overheidsbeleid voor lange tijd verstoord.

Evenwicht

De Nederlandse samenleving van na '45 kan gekenschetst worden als vooruitgang in evenwicht. Om dit te verduidelijken gebruik ik graag de idealen van de Franse revolutie: vrijheid, gelijkheid en broederschap. In de moderne rolopvatting van de belangrijkste drie stromingen in de Nederlandse politiek hebben die idealen weer pleitbezorgers gekregen. De liberalen (VVD) voor de vrijheid, de socialisten (PvdA) voor de gelijkheid, de confessionelen (CDA) voor de broederschap. Zij dienen elkaar goed in evenwicht te houden. Dat geldt voor de partijen, dat geldt voor hun idealen. Het zou te ver voeren hier nu fundamenteler op in te gaan. In ieder geval zijn deze begrippen bruikbaar voor een praktische vereenvoudiging van de situatie. Een moderne industriële samenleving als de onze is niet opgebouwd en kan niet uitgebouwd worden vanuit het ideaal van óf vrijheid óf gelijkheid óf broederschap. Een evenwichtig verband tussen deze drie is nodig. Daarom valt er veel te vrezen als de liberale inbreng voor lange tijd ontkracht zou

worden door een langdurige kabinetsperiode-Den Uyl met radicale formule.

Zware taak

Een dergelijke situatie stelt hoge eisen aan onze liberale pleitbezorgers in de praktische politiek. Wat dat betreft lijdt de VVD-fractie een gevoelig verlies door het vertrek van all round politicus Henk Vonhoff als a.s. burgemeester van Utrecht. De taak van Hans Wiegel wordt daarmee evenredig verzwakt. Op hem is nu meer dan ooit de hoop gevestigd de liberale erfenis tot verdere ontplooiing te brengen. Electoraal gezien en qua ledenwinst heeft hij een enorme doorbraak gemaakt. Als propagandaleider van zijn campagnes heb ik ervaren dat de optimistische verwachtingen steeds weer door het eindresultaat werden overtroffen. Wat dat betreft heeft hij de wind in de rug.

Involed

Dat de vrijheidsidealene in een moderne samenleving zelfs de boventoon kunnen voeren is gebleken bij de Canadese verkiezingen. Trudeau en zijn liberale partij hebben met een bij uitstek liberaal strijdpunt, nl. vrije loonen prijsvorming, de absolute meerderheid behaald. Hiermee wil ik geenszins pleiten voor een verwoed gevecht om de absolute meerderheid. Ieder land heeft zo z'n eigen politieke constellatie. Het behalen door de VVD van de meerderheid in het parlement zal in de voorzienbare toekomst een dagdroom blijven. Wij zullen onze liberale invloed alleen kunnen aanwenden in samenwerking met anderen. Mits die anderen natuurlijk de beginselen van de ver-tegenwoordigende democratie aanvaarden. In dat geval behoeven de opties tot samenwerking

dr. R. W. de Korte

zelfs niet meer tot de confessionelen beperkt te blijven.

Lijn-Oud

Ik geloof dat het volgende kan bijdragen tot het bewaren van het evenwicht tussen vrijheid, gelijkheid en broederschap in de Nederlandse verhoudingen:

- Voortgang op de ingeslagen weg waarbij de VVD de 9 miljoen kiezers laat zien waarin zij zich onderscheidt van de andere stromingen d.w.z. waarin wij als liberalen beter zijn dan de anderen, niet waarin de anderen slechter zijn dan wij.

- Versterking van onze rolopvatting als „devil's advocate” in vrijheidszaken. Bij de voorbereiding van het beleid, bij de behandeling van beslissingen en maatregelen in raden, commissies, overlegstructuren, stuurgroepen enz. zullen onze VVD-vertegenwoordigers in het openbaar steeds meer en luider moeten roepen: „Kan het niet met meer

vrijheid in plaats van door inperking ervan, kan het niet door meer zelfstandigheid in plaats van door inperking ervan, kan het niet door decentralisatie in plaats van centralisatie....”

- Laten varen van de lijn-Oud, waarbij de VVD zich vóór verkiezingen uitspreekt over wel of niet regeren met de PvdA. Immers door Ouds uitspraak in 1959 heeft de VVD een aanvang gemaakt met de polarisatie-idee. Een polarisatie die onder invloed van de radicale voormannen van de PvdA vormen heeft aangenomen, die de VVD nooit gewenst heeft. Deze polarisatie één-twee-drie laten ophouden is niet in onze macht. Wel kan het laten varen van de lijn-Oud, die bij de na 1959 gehouden verkiezingen werd geprolonged, daartoe een bijdrage zijn van onze kant. Ik denk hierbij aan de andere grote voorman van de VVD, ons erelid Stikker, de man onder wiens bezielende leiding het liberalisme na de oorlog in de Partij van de Vrijheid gestalte kreeg. Als liberaal minister heeft hij immers samengewerkt in één kabinet met PvdA-bewindslieden.

- Voortzetting van onze bijdrage tot grotere duidelijkheid in de Nederlandse politiek door de VVD als concurrent van de anderen te presenteren. Met inbegrip van de strijdvaardigheid en het elan dat tot zulke electorale successen geleid heeft. Een gezonde concurrentie kan er alleen maar toe bijdragen dat de politieke standpunten verduidelijkt worden. Dit bevordert weer de democratische keuze.

Voordelen

Ik zie een aantal uiteenlopende voordelen in een langzaam openbreken van de verstarde verhouding tussen VVD en PvdA, al zal

zo'n proces van radicale zijde wel eerst met hoongelach ontvangen worden. In de eerste plaats is zulks consequent met ons pleidooi voor samenwerking met confessionelen en socialisten op provincie- en gemeentenniveau. Natuurlijk is dat pleidooi mede een uitvloeisel van onze opvatting over de inrichting van provincie- en gemeentewet. Maar de meeste mensen begrijpen dat niet. Of je bent in principe op alle niveaus voor samenwerking of je bent dat helemaal niet. In de tweede plaats zou het de argwaan van de vakbondsleiders jegens de VVD kunnen verminderen. Het grootste trauma voor een kabinet met een versterkte liberale vertegenwoordiging is de onmiddellijke terugkeer naar arbeidsonrust. Zonder een vertrouwensbasis met de vakbeweging is de hoop op indammen van inflatie een hersenschim. In de derde plaats is het voor VVD-gezinde confessionele leiders veel gemakkelijker hun partij(en) te overtuigen van het goede van samenwerking met een VVD, die samenwerking met de PvdA niet meer uitsluit. In de vierde plaats kan niemand ons dan werkelijk meer betwisten de ware zusterpartij te zijn van Engelse, Duitse en Belgische liberalen.

Nieuwe Thorbecke

Mr. H. van Riel, een zeer wijs man, heeft Hans Wiegel de tweede Thorbecke genoemd. Een nieuwe Thorbecke is nodig om aan onze kinderen een Nederlandse samenleving na te laten die mede op liberale idealen is gebouwd. Een samenleving waarin de mensen, die verlangen door eigen bijzondere inspanning en geestdrift vooruit te komen, daartoe — elk op zijn wijze — ook de gelegenheid krijgen. Kortom een samenleving met een toekomstperspectief voor iedereen.